

“VATANPARVARLIK TUYG‘USINI SHAKLLANTIRISHDA TA’LIMNING ROLI”

Shavkatov Asilbek Xurshid o‘g‘li

Nizomiy nomidagi O‘zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti, Tarix fakulteti
“Milliy go‘ya, ma‘naviyat asoslari va huquq ta‘limi” yo‘nalishi 201-guruh talabasi
<https://doi.org/10.5281/zenodo.20522028>

Annotatsiya: Ushbu maqolada vatanparvarlik tuyg‘usining mazmun-mohiyati, yosh avlod tarbiyasidagi o‘rni hamda uni shakllantirishda ta‘lim tizimining ahamiyati yoritiladi. Shuningdek, globallashuv davrida yoshlarni Vatanga muhabbat, milliy g‘urur va fuqarolik mas‘uliyati ruhida tarbiyalashning pedagogik asoslari, tarixiy xotira, milliy qadriyatlar va zamonaviy ta‘lim texnologiyalarining o‘rni tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: vatanparvarlik, ta‘lim, yoshlar tarbiyasi, milliy qadriyatlar, ma‘naviyat, tarixiy xotira, fuqarolik mas‘uliyati, pedagogika, milliy g‘oya, komil inson.

Har bir xalqning taraqqiyoti va davlatning barqaror rivojlanishi fuqarolarining Vatanga bo‘lgan muhabbati, sadoqati va mas‘uliyat hissiga bog‘liq. Vatanparvarlik inson qalbidagi eng ulug‘ tuyg‘ulardan biri bo‘lib, u shaxsning o‘z yurtiga, xalqiga, milliy qadriyatlariga va davlat manfaatlariga sadoqatini ifodalaydi. Vatanparvarlik nafaqat yurtni sevish, balki uning ravnaqi uchun mehnat qilish, milliy manfaatlarni himoya qilish va jamiyat taraqqiyotiga hissa qo‘shishdir. Shu sababli yosh avlodda vatanparvarlik tuyg‘usini shakllantirish har qanday davlatning ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi.

Bugungi globallashuv davrida yoshlar turli mafkuraviy ta‘sirilar va axborot oqimlari ta‘sirida yashamoqda. Internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali dunyoning turli burchaklaridagi madaniyatlar, qarashlar va g‘oyalar yoshlar ongiga kirib bormoqda. Bu holat bir tomondan bilim va tajriba almashish imkoniyatlarini kengaytirayotgan bo‘lsa, ikkinchi tomondan milliy o‘zlikni anglash va vatanparvarlik tuyg‘usini saqlab qolish zaruratini yanada kuchaytirmoqda. Chunki milliy qadriyatlarga befarqlik va tarixiy xotiraning zaiflashuvi yoshlarning ma‘naviy dunyosiga salbiy ta‘sir ko‘rsatishi mumkin.

Vatanparvarlik hissi insonda tug‘ma emas, balki tarbiya jarayonida shakllanadigan fazilatdir. Bu jarayon oilada boshlanib, ta‘lim tizimi orqali izchil davom ettiriladi. Ayniqsa, ta‘lim muassasalari yoshlarning dunyoqarashi, ma‘naviy qiyofasi va fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishda muhim o‘rin tutadi. Maktab va oliy ta‘lim muassasalari yoshlarni nafaqat bilim bilan qurollantiradi, balki ularda Vatanga muhabbat, milliy g‘urur va ijtimoiy mas‘uliyat hissini ham rivojlantiradi.

Tarix fanining o'qitilishi vatanparvarlik tarbiyasining eng muhim vositalaridan biridir. O'z tarixini bilgan inson xalqining qanday sinovlardan o'tganini, qanday buyuk ajdodlar yetishib chiqqanini va mustaqillik qanday mashaqqatlar evaziga qo'lga kiritilganini chuqur anglaydi. Bu esa unda milliy faxr va Vatan taqdiriga daxldorlik hissini kuchaytiradi. Amir Temur, Jaloliddin Manguberdi, Zahiriddin Muhammad Bobur, jadid ma'rifatchilari va mustaqillik davri bunyodkorlari haqidagi bilimlar yoshlarning vatanparvarlik ruhini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Ta'lim tizimida adabiyot fanining o'rni ham alohida ahamiyatga ega. Badiiy asarlar orqali yoshlar xalqning ma'naviy boyligi, orzu-intilishlari va tarixiy qahramonlari bilan tanishadi. Alisher Navoiy, Abdulla Qodiriy, Cho'lpon, Oybek va boshqa adiblarning asarlari yoshlar qalbida milliy g'urur, insonparvarlik va Vatanga muhabbat tuyg'ularini shakllantiradi. Adabiyot inson qalbiga bevosita ta'sir qiladigan qudratli tarbiya vositasi hisoblanadi.

Zamonaviy pedagogika vatanparvarlik tarbiyasini faqat nazariy tushuntirish bilan cheklab qo'ymaslikni talab etadi. Yoshlar tarixiy obidalar, muzeylar, ziyoratgohlar va muqaddas qadamjolarga tashrif buyurish orqali milliy meros bilan yaqindan tanishishlari zarur. Amaliy tajriba orqali olingan taassurotlar ko'pincha oddiy ma'ruzalarga qaraganda kuchliroq ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli ta'lim muassasalarida tarixiy-madaniy sayohatlar va ma'naviy-ma'rifiy tadbirlarni muntazam tashkil etish muhimdir.

Vatanparvarlik tuyg'usini shakllantirishda davlat ramzlarining ham o'rni katta. Bayroq, gerb va madhiya xalqning mustaqilligi, birligi va milliy g'ururining timsolidir. Yoshlar ushbu ramzlarning ma'nosini chuqur anglab yetishi va ularga hurmat bilan qarashi lozim. Ta'lim muassasalarida davlat ramzlariga bag'ishlangan tadbirlar va ma'naviy darslar bu boradagi tarbiyaviy ishlarning muhim qismi hisoblanadi.

Bugungi kunda vatanparvarlik tushunchasi faqat harbiy xizmat bilan bog'lanib qolmasligi kerak. Zamonaviy jamiyatda Vatanga xizmat qilishning ko'plab shakllari mavjud. Ilm-fan bilan shug'ullanish, yangi texnologiyalar yaratish, tadbirkorlikni rivojlantirish, ekologiyani asrash va jamiyat manfaatlari uchun halol mehnat qilish ham vatanparvarlikning amaliy ko'rinishlaridir. Shu sababli ta'lim tizimi yoshlarga vatanparvarlikning keng mazmunini tushuntirishi zarur.

Yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda o'qituvchining shaxsiy namunasi muhim ahamiyatga ega. O'qituvchi o'z kasbiga fidoyi, Vatan ravnaqiga daxldorlik hissiga ega bo'lsa, o'quvchilar ham undan ibrat oladi. Chunki tarbiya

ko'proq shaxsiy namuna orqali amalga oshadi. Shu bois pedagoglarning ma'naviy saviyasi va fuqarolik pozitsiyasi tarbiya samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Oila ham vatanparvarlik tarbiyasining asosiy maskanidir. Bola ilk bor Vatan haqidagi tasavvurlarni ota-onasidan oladi. Oilada milliy qadriyatlarga hurmat, tarixiy xotiraga e'tibor va Vatan ravnaqi uchun mas'uliyat hissi mavjud bo'lsa, farzandda ham ushbu fazilatlar shakllanadi. Shu sababli ta'lim muassasalari va ota-onalar hamkorligi vatanparvarlik tarbiyasining muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Bugungi axborot asrida media savodxonlik ham vatanparvarlik tarbiyasining tarkibiy qismiga aylanmoqda. Yoshlar turli axborot manbalarini tanqidiy tahlil qila olishi, milliy manfaatlarga zid bo'lgan g'oyalarning mohiyatini anglay bilishi kerak. Chunki mafkuraviy tahdidlarga qarshi kurashning eng samarali vositasi mustaqil fikrlash va sog'lom dunyoqarashdir.

Rivojlangan davlatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, vatanparvarlik tarbiyasi ta'lim siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Yaponiya, Janubiy Koreya va Singapur kabi davlatlarda yoshlarni milliy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalashga katta e'tibor beriladi. Bu esa jamiyatning birligi va taraqqiyotiga xizmat qiladi.

O'zbekistonda ham so'nggi yillarda yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashga qaratilgan keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar, tarixiy merosni o'rganishga qaratilgan loyihalar, yoshlar forumlari va turli tanlovlar yoshlarning Vatanga bo'lgan muhabbatini kuchaytirishga xizmat qilmoqda.

Taklif sifatida aytish mumkinki, ta'lim muassasalarida vatanparvarlikka oid amaliy mashg'ulotlar, tarixiy-madaniy ekskursiyalar va loyiha ishlari sonini ko'paytirish zarur. Yoshlarni milliy merosni o'rganishga jalb etish, ular uchun tarixiy qahramonlar hayoti haqidagi zamonaviy media mahsulotlarni yaratish va ta'lim jarayonida innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish maqsadga muvofiqdir. Shuningdek, oila va ta'lim muassasalari hamkorligini yanada mustahkamlash lozim.

Xulosa qilib aytganda, vatanparvarlik tuyg'usi jamiyat taraqqiyoti va davlat barqarorligining muhim omillaridan biridir. Uni shakllantirishda ta'lim tizimi hal qiluvchi o'rin tutadi. Ta'lim orqali yoshlar milliy qadriyatlarni anglaydi, tarixiy xotirani saqlaydi va Vatan ravnaqiga daxldorlik hissini his etadi. Ma'naviy barkamol, bilimli va vatanparvar yoshlar esa Yangi O'zbekiston taraqqiyotining eng ishonchli tayanchi hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.Karimov I. A. "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch." – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
- 2.Mirziyoyev Sh. M. "Yangi O'zbekiston strategiyasi." – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
- 3.Navoiy A. "Mahbub ul-qulub." – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyat, 2016.
- 4.Avloniy A. "Turkiy guliston yoxud axloq." – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2008.
- 5.Forobiy A. "Fozil odamlar shahri." – Toshkent: Abdulla Qodiriy nomidagi xalq merosi nashriyoti, 1993.
- 6.Quronov M. "Milliy tarbiya asoslari." – Toshkent: Ma'naviyat, 2019.
- 7.Musurmonova O. "Oila ma'naviyati va yoshlar tarbiyasi." – Toshkent: O'qituvchi, 2020.
- 8.Dewey J. "Democracy and Education." – New York: Macmillan, 1916.
- 9.Freire P. "Pedagogy of the Oppressed." – Continuum, 1970.
- 10.UNESCO. "Global Education Monitoring Report." – Paris, 2023.
- 11.OECD. "Future of Education and Skills 2030 Report." – OECD Publishing, 2020.

